

TİKTOK'TA

KOMPLO TEORİLERİ İLE MÜCADELE

TİKTOK'TA KOMPLO TEORİLERİ İLE MÜCADELE

Teşekkürler

Yeşil Avrupa Vakfı (GEF) tarafından hazırlanmıştır.

Temmuz 2022

Bu yayın, Ocak 2022'de yürütülen "TikTok'ta Komplo Teorilerine Karşı Mücadele" projesinin bir sonucu olarak, kar amacı gütmeyen kuruluşların ve genç Avrupalı aktivistlerin TikTok'u komplo teorileriyle mücadele etmek için kullanabilmesi adına, eğitmenlerin yalan haberle mücadele ve karşı argüman oluşturma konusunda uzmanlaşmış kişiler tarafından oluşturulmuş ve genç TikTok kullanıcılarına yönelik düzenlenen dört günlük çevrimiçi eğitim kampının çıktılarını doğrultusunda ortaya çıkmıştır.

Bosch Mezunlar Ağı ve Yeşil Avrupa Vakfı çerçevesinde "Komplo Teorilerini Önleme Eğitim Kampı" projesinin uygulanması, Berlin Uluslararası Mezunlar Merkezi ve Avrupa Parlamentosu'nun mali desteği sayesinde mümkün olmuştur.

Bu yayının içeriğinden Avrupa Parlamentosu sorumlu değildir.

Yazar ve GEF proje koordinatörü: Laura Bazen

Katkıda bulunanlar: Profesör Karen Douglas, Abbie Richards, Kaja Pavlinić, Michael Trube ve Raluca Besliu.

Prova okuma: Raluca Besliu

Tasarım ve düzen: Gio Megrelishvili

Çizimler: Lara Schmelzeisen - www.kontur.be

Türkçe'ye Çeviren: Efe Kurşun

Editör: Arca Yılmaz

Bu projeye katılımları ve önemli katkıları için Matea K., David D., Karla P., Adela S.'ye özel teşekkürlerimizle.

Bu yayının ücretsiz baskısını info@gef.eu adresine bir e-posta göndererek sipariş edebilirsiniz. Yayının çevrim içi versiyonu www.gef.eu adresinde mevcuttur.

Yeşil Avrupa Vakfı (GEF), Avrupa çapında canlı bir politik tartışma düzlemi yaratmayı hedefleyen ve vatandaşların Avrupa siyasetine daha fazla katılımını teşvik etmeyi amaçlayan Avrupa düzeyinde bir vakıftır.

GEF, Avrupa siyasetine dair tartışmaları yeşiller içinde ve hatta ötesinde ana akım hale getirmek için çalışmaktadır. Vakıf, yeni fikirler için bir laboratuvar görevi görmekte, ayrıca sınırları aşan politik eğitimlerin ve Avrupa düzeyinde işbirliği ve değişimin bir platformu olarak hareket etmektedir.

İÇİNDEKİLER

7 . . . . . TIKTOK, SADECE BİR “DANS UYGULAMASI” OLMAKTAN FAZLASI MI?

10 . . . . . “KOMPLO TEORİSİ” NEDİR?

14 . . . . . GERÇEĞİ SAHTEDEN AYIRMA

17 . . . . . TIKTOK İÇİN ÇÜRÜTME STRATEJİLERİ OLUŞTURMA

23 . . . . . BİTİŞ NOTU

25 . . . . . KAYNAK VE ARAÇ ÇANTASI

TİKTOK, SADECE BİR

“DANS UYGULAMASI”

OLMAKTAN FAZLASI MI?

Daha çok dans meydan okumaları ve dudak senkronizasyonu videolarıyla tanınan Çin çıkışlı TikTok uygulaması, 2017’de uluslararası piyasaya sürüldü ve 2021’de dün-

yanın en çok indirilen uygulaması oldu. Uygulama 2018’den beri Snapchat’le beraber 18 yaş altı gençlerin favori sosyal medya platformu ve [New York Post](#)’ta yayınlanan bir makaleye göre giderek daha fazla Z kuşağı genç artık Instagram uygulamasını terk ediyor.

Kuşak farkının çok güçlü şekilde hissedilebildiği bir yer olan TikTok, yöntemleri ve mizah anlayışıyla Z Kuşağı kültürünün hem bir ifade biçimi hem de bir parçası. Ancak, dünya çapındaki lansmanından bu yana, uygulamanın ana kuruluşu olan Çin kökenli ByteDance hakkında bazı çekinceler dillendiriliyor. Endişeler daha çok ABD’de potansiyel gözetim sorunları ile AB’de [uygulama mühendislerinin AB vatandaşlarının kullanıcı verilerine erişimi](#) ve uygulamanın Genel Veri Koruma Tüzüğüne (GDPR) uygunluğu üzerine yoğunlaşmış durumda. Ayrıca sansürden şikayetçi olan Tiktok kullanıcılarının bir çoğu algoritma kaynaklı bir soruna işaret ediyor. Birçok hesap hatalı bir algoritma nedeniyle sansürlenmiş ve boş yere silinmiş olsa bile, aslında bazı hesaplar ticari veya siyasi amaçlar

doğrutulsunda siliniyor. Örneğin, platform Rusya’da 2022’de kabul edilen sahte haber karşıtı bir yasaya “uyum” doğrultusunda yabancı içeriklerin %95’ini Rus TikTok kullanıcılarına sansürledi. Bunun haricinde gözlemciler ve araştırmacılar uygulamanın işlevlerini de bir süredir inceliyor ve özgün özelliklerinin yanlış bilgilerin hızla yayılmasına nasıl izin verdiğini değerlendiriyorlar.

Uygulamanın algoritmik olarak hazırlanmış “Sizin için” sayfasında kullanıcı, ana ekranın çoğunu kaplayan ve kaynakça gibi başka bölümlere çok az yer bırakan videoları sonsuz ve sürükleyici bir haber akışı biçiminde görüyor. Temel özelliklere baktığımızda ise, TikTok’un kullanıcılarına orijinalliğe bakmadan video ve ses klipleri yüklemelerine nasıl izin verdiğini fark ediyorsunuz. Hatta bununla da kalmayıp bu video ve sesleri istediğiniz gibi değiştirmeniz için arka plan müziği, ses efektleri, filtreler, ekran metni, çıkartmalar ve başka birçok efekt gibi tüm dahili düzenleme araçlarına erişim sağladığını da görüyorsunuz. Örneğin, eski bir görüntü yükleyip bunu

güncel bir konu hakkında son dakika haberi olarak paylaşmak oldukça kolay. 2022'de, sanki Ukrayna'da meydana gelmiş gibi gösterilen eski ve başka yerlerde gerçekleşen patlama videoları yeniden paylaşıldı, bunların arasında video oyunlarından gelen görüntüler bile vardı. Bu şekilde gerçekliğini doğrulama olanağı olmayan kullanıcılara sahte haberler yayıldı.

Uzunluğu birkaç saniyeden 10 dakikaya kadar varabilen videolara ev sahipliği yapan platform, siyasi bir araç olarak da kullanılıyor. Mesela, (tüm TikTok acemilerinin hemen çözdüğü gibi!) videolarda popüler mizahı veya şarkıları kullanmanın bu platformda başarılı olmanın temel bileşenlerinden biri olduğunu fark eden bazı ABD'li siyasetçiler, 2020 seçimlerinde daha genç bir demografiye ulaşma umuduyla uygulamayı kullanmaya başlamıştı. Anna P. Kambhampaty **NY Times'da yayınlanan makalesinde** TikTok hakkında şöyle diyor: "TikTok, siyasetçilerin gençleri oy vermeye teşvik edeceğini umdukları en güncel sosyal medya platformu." Siyasetçilerin bu çabalarına baktığımızda, sosyal medya çağının verdiği gücün, viral paylaşımları dakikalar içinde sınırları aşan ve "meme"leri bir dil şeklinde kullanarak uygulamanın küresel topluluğuyla anında iletişim kuran influencerlara geçtiğini gösteriyor.

Yeni başlayanlar için bağımlılık yaratan TikTok'un altyapısı, yalnızca dezenformasyon ve misenformasyonu teşvik etmekle kalmıyor, aynı zamanda bir kişinin görüntüsünün veya videosunun "meme"e dönüştürülmesine olanak sağlayabiliyor ve ardından önerilen videolar aracılığıyla söz konusu "meme"i yayıp çevrimiçi zorbalığı kolaylaştıran çok tehlikeli bir

altyapı rolü oynayabiliyor. Sosyal medya, özellikle ergenler için acımasız olabilir. Çünkü çevrimiçi nefret söylemi, yorumlar yoluyla sosyal medya kullanıcıları üzerinde güçlü ve zararlı bir etkiye sahip. Ayrıca kullanıcıların bir birey veya grup tarafından çevrimiçi tacize uğraması da mümkün. Çoğu kullanıcı, bir gönderi veya basit bir yorum nedeniyle en az bir kez çevrimiçi nefret söylemine maruz kalıyor.

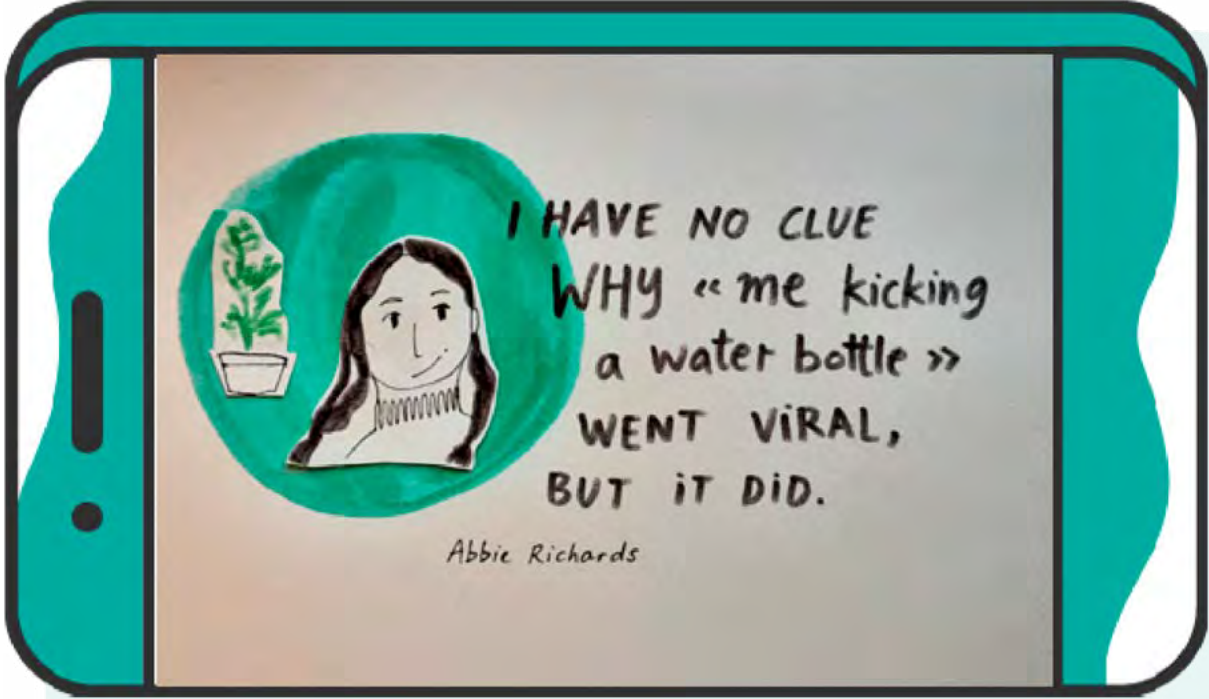
Platformun 2020 yılında bağımsız doğrulama kuruluşlarıyla ortaklaşa bir doğrulama programı başlatmasına rağmen, TikTok'ta dezenformasyonun ve misenformasyonun önemli ölçüde artması endişe yaratmaya devam ediyor. Troller ya da aşırı karşıtı komplocular gibi grupların etkisiyle komplo teorileri için bir üreme alanı haline gelen platform, bu fikirlerin çok daha büyük ölçeklerde yayılmasını sağlıyor ve platformun güçlü araçları sayesinde komplocuların kendi ağlarının ötesine ulaşmasını mümkün kılıyor.

Doğrulama ağları ve altyapılarının yanlış bilginin yayılmasını etkili bir şekilde engelleyemiyor oluşu sebebiyle Facebook, Youtube ve son zamanlarda Instagram kendi platformlarında tam olarak benzer sebeplerden ötürü uzun zamandır eleştiriliyorlar. Ancak popülerliği ve çok daha genç ve hassas kitlesi göz önüne alındığında, artık TikTok'a da daha yakından bir bakış atmanın zamanı gelmedi mi?

Dezenformasyon, zarar verme niyetiyle yanlış bilginin kasıtlı olarak dağıtılmasıdır;

Misenformasyon ise yanlış bilginin paylaşıldığı ancak zarar verme niyetinin olmadığı durumdur.

“KOMPLO TEORİSİ” NEDİR?

Canterbury Üniversitesi Sosyal Psikoloji Profesörü Karen Douglas'ın 22 Ocak 2022 tarihinde Yeşil Avrupa Vakfı ve Bosch Mezunlar Ağ'ının Komplo Karşıtı Eğitim Kampı'nda yaptığı sunuma dayanmaktadır.

Merriam-Webster sözlüğü komplo teorisini şu şekilde tanımlar:

“... bir olayın veya bir dizi durumun genellikle güçlü olan bir odağın gizli bir kumpasının sonucu olduğunu öne süren bir teori...” veya “... büyük öneme sahip bir sırrın halktan saklandığını iddia eden bir teori...”

Yalan haberler ve komplo teorileri her zaman var olmuş olsa da, sosyal medya çağı dezenformasyonun (kasıtlı) ve misenformasyonun (kasıtsız) yayılmasını başka bir seviyeye taşıdı.

Hepimiz Dünya'nın düz olduğunu, Ay'a inişin bir aldatmaca olduğunu, John F. Kennedy suikasti hakkındakileri ve bunları gibi iyi kötü inanılmaya müsait pek çok komplo teorisini duymuşuzdur.

AMA İNSANLAR NEDEN KOMPLO TEORİLERİNE İNANIYOR?

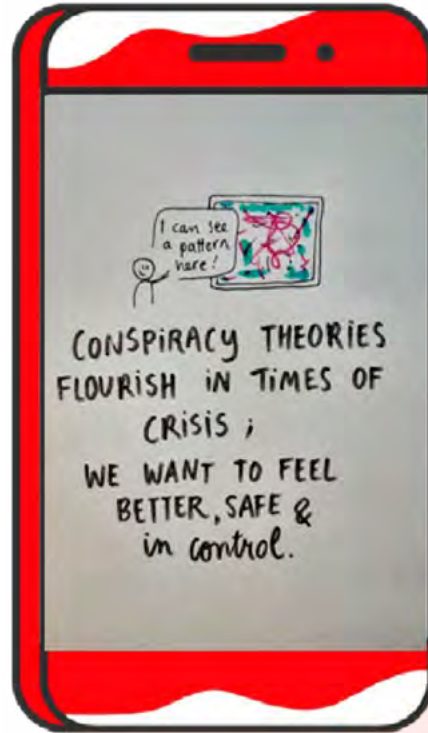
Öncelikle, bu teoriler **epistemik ihtiyaçlara** cevap sağlayabilir...

Kaos ve belirsizlik içinde anlam ve bağlantı arayan insanların komplo teorilerine inanma olasılığı daha yüksek ve bu kişiler genellikle olmayacak yerde bir ajanda ve niyet görmeye daha çok meyilliler.

Bir örneğe bakalım. Araştırmacılar insanlardan bir dizi rastgele yazı tura atı-

şına bakmalarını ve bunların rastgele mi yoksa önceden belirlenmiş mi olduğunu derecelendirmelerini istediler. Aynı katılımcılar ayrıca bazı ünlü komplo teorilerine olan inançlarını da değerlendirdiler. Bu araştırmanın sonuçlara göre insanların rastgele yazı tura atışlarındaki örüntüleri algılama dereceleri komplo teorilerine olan inançlarıyla doğrudan bağlantılı olduğu ortaya çıktı.

Komplo teorilerine inanmak, özellikle analitik düşünme yeteneğinden yoksun

veya eğitimsiz kişiler için, öngörülemez bir dünyada bir anlam yaratma, kaygıları ve çaresizliği yatıştırma, etrafta olup biten tüm kötü şeylere bir açıklama getirme çabası olarak görülebilir.

Ayrıca bu inanç **varoluşsal ihtiyaçlara** da cevap sağlayabilir...

İnsanlar kendilerini güvende, emniyette ve kontrol altında hissetmek için komplo teorileri aracılığıyla anlam ve bağlam arayabilirler.

Araştırmalar, kaygılı, yakın ilişkilerinde güvensiz (güvene dayalı olmayan) bir ilişkilene tarzına sahip, genellikle güçsüz veya sosyo-politik kontrolden yoksun hisseden kişilerin komplo teorilerine daha fazla eğilimli olduğunu göstermektedir. Komplo teorileri varoluşsal ihtiyaçları kısmen karşılayabilse de, bunlara inanmanın nasıl bir kopukluk hissine sebep olduğunu da görebiliyoruz.

Son olarak ise **sosyal ihtiyaçlar**...

İnsanlar aidiyet ihtiyacının yanı sıra kendilerine ve ait oldukları veya kendilerini özdeşleştikleri gruplara ilişkin olumlu bir imaj da sürdürmek isterler.

Araştırmalar, komplo inancının, siyasi olarak başarılı olamayan ve bu yüzden olumlu bir kişilik duygusunu tekrar oluşturmaya çalışan "beceriksizlerin" ve kendilerini eşsiz hissetmek, diğerlerinden daha iyi bildiklerini düşünmek isteyen narsistlerin de aralarında bulunduğu düşük statülü gruplarda daha yaygın olduğunu göstermektedir.

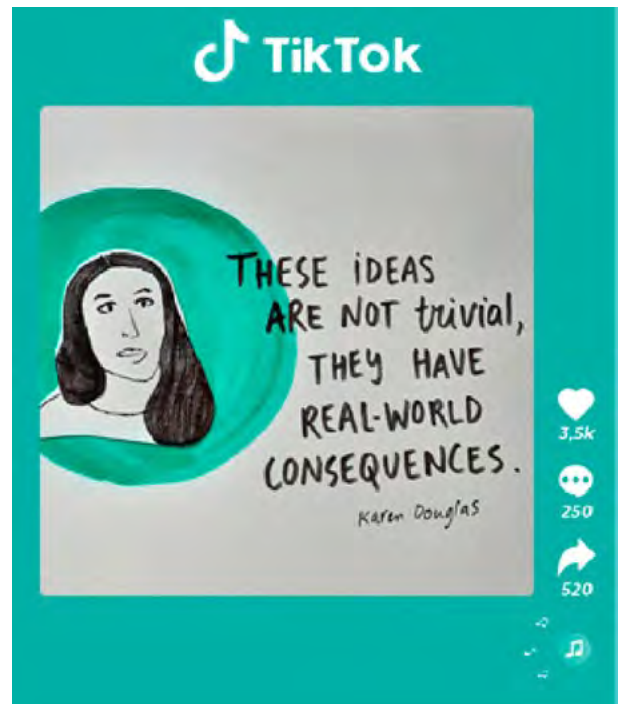
Sosyal psikoloji araştırmacıları, bireylerdeki benzersiz olma ihtiyacının komplo teorilerine inanmakta belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Diğerlerinden farklı olma ihtiyacı duyanlar, bu şekilde başkalarının sahip olmadığı güçlü bilgi-

lere sahip olduklarını hissettikleri için komplo teorilerine yönelebilmektedir.

Örneğin, bir muhalefet partisi çizgisinde yer alan kişiler, iktidardakilere güvenmemenin bir sonucu olarak hükümetle ilgili komplo teorilerine inanabilmektedir. Gerçekten de, hükümetin bilgi konusunda tam olarak şeffaf olmadığı ya da bilgiyi çarpıttığı kanıtlanmış olan durumlarda, güvensizlik duymak normaldir.

Bazı komplo teorilerine inanmanın nasıl daha kolay olabileceğine bakalım. Örneğin:

- Olasılıklar dahilindeki teoriler. (Örneğin donmuş toprakların erimesi veya bir Mısır mezarının açılması nedeniyle yayılan hastalıklar.)
- Gerçeklikten daha eğlendirici, zevkli ve yaratıcı olan teoriler. Bazen bir olayın ya da olgunun anlamı veya açıklaması çok "sıradan", çok "sıkıcı" olabilir, hatta bir bakıma neredeyse "hayal kırıklığı" bile yaratabilir.

PEKİ, KOMPLO TEORİLERİ YARARLI MI YOKSA ZARARLI MI?

İnsanları daha iyi hissettiriyorlar mı? Pek değil ...

Araştırmalar, komplo teorileri hakkında bir şeyler okumanın belirsizliği artırdığını (epistemik ihtiyaçlar), insanların kendilerini daha az güçlü ve daha kopuk hissetmelerine neden olduğunu (varoluşsal ihtiyaçlar) ve yabancılaşma duygularını ve diğerlerine karşı genel güvensizliği artırdığını (sosyal ihtiyaçlar) göstermektedir. Komplo teorileri bireylere veya topluma fayda sağlamıyorlar.

Akademisyenler, komplo teorileriyle ilgilenen kişilerin:

- siyasete girme olasılığının daha düşük olduğunu,
- işlerine duydukları ilginin ve işlerinden memnun olma düzeylerinin daha düşük olduğunu (özellikle bu komploların iş yerlerinde gerçekleştiğine inanıyorlarsa), ve
- suç teşkil eden davranışlarda bulunma olasılığının daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. (Araştırmalar ayrıca komplo teorilerine inanmaya daha yatkın olan kişilerin, "bazen şiddetin, iktidarla olan anlaşmazlığı ifade etmenin kabul edilebilir bir yolu olduğu" görüşüne katılma olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir).

Komplo inançları aynı zamanda (alaksız grupları bile hedef alabilen) sözde komploculara yönelik önyargılarla da ilişkilidir.

KOMPLO TEORİLERİ VE SİYASİ HESAP VEREBİLİRLİK

Komplo teorileri dijitalleşmeden önce de yazılı veya kulaktan dolma bilgilerle her zaman var olmuştur. Bazen komplo teorisinin kendisini algılamak da zordur. Örneğin Edward Snowden tarafından doğruluğu kanıtlanana kadar kitlesel gözetim bir komplo teorisi olarak dillendiriliyordu. Bunun gibi gerçekçi ve hakikate dayanan komplolar ortaya çıkabilir.

Ancak komplo teorileri bazı durumlarda gerekli, tartışmayı canlandırıcı ve özellikle de hedef hükümet olduğunda hesap verebilirliği artırıcı olsa da, etkileri daha çok olumsuzdur. Demokratik kurumlara olan güveni aşındırarak ve ideolojik inançlar üzerinden vatandaşlar arasındaki bölünmeyi derinleştirerek demokrasiye zarar verirler. Dahası, **komploların çizelgesinde** Abbie Richards'ın tespit ettiği gibi bazı araştırmacılar aşırı sağcılığın komplo teorisyenlerine asla uzak olmadığını gözlemlemişlerdir.

Bir başka örnek olarak COVID-19 komplo teorilerine baktığımızda, 5G telefon direklerine yönelik vandalizm veya hükümet yönergelerine uyulmamasının neden olduğu sağlık riskleri gibi olumsuz sonuçları açıkça görebiliyoruz. Ancak elbette, belirsiz zamanlarda hükümete ya da bilime duyulan güvensizlik için insanları suçlamak zor olabiliyor.

KOMPLO TEORİLERİ VE GENÇ NESİL

TikTok gibi sosyal medya platformları, kişinin saatlerce gezinebileceği hiç bitmeyen haber akışları ve viral olmak için tasarlanmış, sürekli kısalan formatlardaki içeriklerle, asırlık bir fenomen olan komplo teorisi üretimine güçlü bir ivme kazandırıyor. Bununla birlikte şimdi görüyoruz ki, sosyal medyayı ana bilgi kaynağı şeklinde kullanarak büyüyen ilk nesillerin yalan haber ve komplo tuzağına düşme olasılığı çok daha yüksek.

British Journal of Developmental Psychology'de yayınlanan ve ergenlikte komplo teorilerine olan inancı konu alan akademik bir makaleye göre, ergenlik çağındaki gençler bu teorilere çoğunlukla 14 yaş civarında inanmaya başlıyor. Aynı zamanda makale, 18 yaşındaki gençlerin komplo teorilerine olan inançlarının, daha yaşlı ve geniş yaş aralığındaki yetişkinlerden oluşan bir gruba kıyasla daha yüksek olduğunu ortaya koyuyor. Bu nedenle ergenliğin komplo teorileri yaratmak için en uygun zaman olabileceği düşünülüyor. 18 yaş altındakilerin çoğunlukla platformdaki en büyük kullanıcı grubunu temsil ettiği ve çoğunun platformda günde 2 saatten fazla zaman geçirebildiği göz önüne alındığında, bu eğilim inanılmaz derecede endişe verici hale geliyor.

Gerçeklik ile kurgu arasındaki çizginin belirsizleştiği internette güvenilir bilgiye erişim gittikçe zorlaşıyor. Özellikle de herkesin hızlı erişime sahip olduğu ve komplo teorilerine maruz kaldığı dijital çağda, bu durumu değiştirmek için ne yapabiliriz?

GERÇEK VE SAHTEYİ

AYIRMAK

(Kaja Pavliniç'in yönettiği bir eğitim oturumuna dayanmaktadır.)

Bir komplo teorisinin ne olduğunu ve bazı insanların başkaları için sahte haberden ibaret olan şeylere neden inandığını öğrendiğimize göre, şimdi sıra güvenilir haberi bir komplo teorisinden nasıl ayırt edeceğimize geldi.

Sosyal medyada dolaşan yığınla bilgi ve teori varken, bunları kendiniz nasıl doğrulayabilirsiniz ve başkalarının da aynı-sını yapmasına yardımcı olabilirsiniz?

İlk olarak bahsedilen "bilgilerin" kaynağını hızlı bir şekilde doğrulamak için ipuçlarına bakalım:

1. Etki alanına (domain) ve URL'ye dikkat edin. (Korumalı bir URL mi? Alan adı nedir? Bilinen bir kurum veya haber kaynağı mı? Ticari bir web sitesi mi?..)
2. Kullanılan alıntıları yakından inceleyin. (Referans mevcut mu? Alıntıyı veren yazar kim? Bahsi geçen yazar ya da alıntılanan kişi anonim mi?)
3. Yorumları kontrol edin.
4. Tersine görsel arama yapın. (Bunu yapmak için Google Görseller'de "Görselle arama"yı seçip görüntünün URL'sini yapıştırın)

Bir komplo teorisinin gerçeklere dayanıp dayanmadığını veya tamamen yanlış olup olmadığını anlamak ancak siz detaylı bir şekilde incellerseniz mümkün olur. Zaman ayırmanız ve ince eleyip sık dokumanız gerekir.

Bunun için şu soruları cevaplamanız gerekir:

NE ZAMAN VE KİM

- Bu komplo teorisi ne zaman ve nasıl başladı?
- Verilmek istenen mesaj veya teori zaman içinde değişti mi?
- Bu teorinin arkasında kim var (bir kuruluş mu yoksa birey mi)?
- Maddi destek söz konusu mu? (Bir kuruluş, birey ya da destekçi para alıp gönderiyor mu?)

NEDEN

- Bu komplo teorisinin amacı ve nihai hedefi nedir?
- Yüzünü gerçeklere ve bilime çevir
- Komplo teorisini kanıtlamak için kullanılan ana argümanlar neler?

- Bilimsel kanıtlar bağlamında bir referans var mı?
- Alıntılanan kaynaklar ne ya da kim?
- Sunulan “bilimsel kanıt” güvenilir mi?

NEREDE

- Komplo teorisi hakkındaki bu içerik sosyal medyada paylaşılıyor mu?
- Bu içeriğin türü ne?
- Bu içerik kimler ya da hangi hesaplar tarafından paylaşılıyor?

MEDYA

- Bu komplo teorisi hakkında yayın yapan herhangi bir ana akım medya kuruluşu var mı?

ÇÜRÜTME

- Bu teoriyi kim çürütmeye çalışıyor?
- Bu komplo teorisi nasıl çürütülüyor?

- Eğer varsa sahte olduğunu kanıtlayan ana kanıtlar neler?
- Teorinin içinde herhangi bir doğru bilgi var mı?
- Örneğin, bazı komplo teorileri değiştirilmiş tarihsel gerçeklerden ortaya çıkmaktadır.

İncelemenin ilk adımları için en iyi uygulama örneklerinden biri: “Dünya düzdür” teorisinin çürütülmesi

Bu teori gerçek bir tarihsel gerçeğe dayanmaktadır. Antik Yunan’da Dünya’nın düz olduğuna inanılıyordu. Bu durum o zamanki astronomi bilgisinin sınırlı olmasından kaynaklanıyordu ve bu fikir binlerce yıl boyunca bazı zamanlar dini nedenlerle olmak üzere varlığını sürdürdü. Ancak dünyanın yuvarlak olduğuna dair kanıtlar ilk olarak (yanlış bir şekilde Kristof Kolomb veya Macellan’a atfedilse de) dünyanın ilk coğrafyacısı Erastosthenes tarafından erken bir tarihte zaten ortaya kondu. Yakın geçmişte ise uzaydan

ilk fotoğrafın 1946 yılında çekilmesiyle birlikte dünyanın küre olduğu NASA ve başka kurumlarda çalışan pek çok gökbilimci tarafından da kanıtlandı. Tüm bu bilimsel kanıtların geniş çapta kabul görmesine ve yayılmasına rağmen, düz dünya teorisi hiçbir zaman tamamen yok olmadı. 1963'te Düz Dünyacılar Derneği kuruldu. Bu teori sosyal medyaya uyum sağlamış halde (Instagram'da bu teori için bir hashtag var) günümüzde de çevrimiçi olarak varlığını sürdürüyor. Tartışma uzun süredir devam etse bile güvenilir web sitelerinde dünyanın küre olduğunu teyit eden pek çok bilgi var; hatta haber kanalı CNN'den bu teoriyi çürüten birkaç kısa video bile bulabilirsiniz.

(Çürütme kampanyası fikirlerini bir sonraki bölümde bulabilirsiniz.)

TIKTOK İÇİN ÇÜRÜTME STRATEJİLERİ OLUŞTURMA

Sosyal medyada karşı söylem stratejileri oluşturma

(Kaja Pavlinić ve Michael Trube'nin yönettiği bir eğitim oturumuna dayanmaktadır.)

Kapsamlı bir araştırma yaptıktan sonra, gerçekleri yaymak ve dezenformasyona karşı koymak adına güvenilir bilgiler sunmak için nasıl bir çürütme stratejisi oluşturabiliriz?

Öncelikle, birkaç yol gösterici ilkeye göz atalım...

SAYGI

EMPATİ

HOŞGÖRÜ

Bir komplo teorisini veya sahte haberi çürütmeye çalışırken, saygı ve hoşgörü kuralları her zamankinden çok daha fazla geçerlidir. Başkalarıyla nasıl konuştuğunuza özellikle dikkat edin. Onları kızdırır ve küçümseyici bir dil kullanırsanız karşı tarafın dikkatini kolayca kaybedersiniz.

Komplo teorilerine inanmak kişinin zekasından ziyade, bilgi ve güvenilir kaynak eksikliği, bir topluluğa ait olma ihtiyacı veya endişe giderme gereksinimiyle alakalı olabileceğini kavramak önemlidir...

Çürütme çalışmalarında özellikle uzun bir formatta yazıyorsanız her zaman hoşgörü ve saygı gösterin. Karşı tarafın duygularıyla empati yapın. Stresli ya da endişe verici bir durum bazı insanları komplo teorilerine yönlendirebilir. Eğer hoşgörü ve saygı ile yaklaşılırsa karşıdaki komploya yönelmeden sizin gösterdiğiniz bu duyguları benimseyebilir.

BİR SOSYAL MEDYA KAMPANYASI İÇİN İHTİYACINIZ OLAN ŞEYLER NEDİR?

İçerik: Kampanya için kapasitenizi değerlendirerek sosyal medya paylaşımlarınızda ele alınacak ana konuları seçin

Araştırma yapın: Teoriyi çürütmeye yardımcı olacak bilgileri veya kanıtları araştırın ya da çürütme çalışması yaparken hedefinizdeki "inanmış" gruplara hitap etmek için farklı açılar kullanmayı düşünün...

Kaynaklar: Argümanınızı desteklemek ve güvenilir bilgi sağlamak için danışacağınız en az iki farklı güvenilir kaynak edinin.

Hedef kitle: Kime ulaşmayı amaçlıyorsunuz? Belirli bir hedef grubu seçmek, söz konusu demografiyi araştırmak ve bu

grubu temsil eden bir kimlik oluşturmak önemli bir adımdır. Çünkü ikna etmeyi amaçladığınız kişinin mantığını, umutlarını ve karşılaştığı zorlukları anlamanız gerekir.

İçeriğin amacı: İçeriği üretirken amacınız nedir? Bir argümana karşı çıkmak mı? Farkındalık yaratmak mı? Empati oluşturmak mı? Kampanyanın veya yalnızca paylaştığınız bir videonun yaratmasını beklediğiniz etkiyi düşünün. Birisi videonuzu izlediğinde, onda hangi duygu ve düşünceleri uyandırmak istiyorsunuz? Bu hedefe hangi yolla ulaşmak istiyorsunuz? Hedef grubunuzla empati kurarken kendinizi nasıl hissedersiniz?

İçeriğin görünüşü: İçeriğinizde nasıl bir ruh hali olsun istiyorsunuz? Komik mi, ciddi mi yoksa öfkeli mi? Hedef grubunuza ve amacınıza ulaşmak için en iyi formatlara kafa yorun.

Son olarak bir hashtag ve belki de bir slogan içeren bir **kampanya adı** düşünün.

Sahte haberleri ve komplo teorilerini çürütmeye çalışırken asıl soruya geri dönmek çok önemlidir. Özellikle aynı fikirde olmayanlara ve dinlemek istemeyenlere nasıl ulaşıyoruz?

BİRKAÇ ÖRNEK...

(Doğrudan GEF ve BAN Anti-komplo eğitimi katılımcılarından)

Örnek 1: "Dünya düzdür" teorisinin çürütülmesi

Kampanya fikri: "Düz sıkıcıdır" (Flat is Boring)

Nasıl? Bir dizi kısa çürütme videosu ve hedefe odaklı bir kampanya

Kimin için? Milenyum Çocukları - Y Kuşağı (yirmili yaşlarının sonundaki ve otuzlarındaki insanlar)

Kimler dahil olabilir? Ünlü teknoloji influencerları ve saygın uzay programlarına sahip ülkelerden (ABD, Çin, Rusya, ...) astronomi alanında çalışan bilimsel uzmanlar.

Örnek 2: "5G Karşıtları" çürütme kampanyası

Kampanya başlığı: "Tek gerçek 5G"

Nasıl? Bilim insanları ve uzmanlarla kısa çürütme videoları ile bir sosyal medya kampanyası

Kimin için? Bilime güvenen ve bu konuda bilgilenmek isteyen 20-35 yaş arası kişiler için

Kimleri dahil edebiliriz? Bilim insanları ve uzmanlar

BUNU TIKTOK'A NASIL UYARLARSINIZ ?

(Eğitmenler Kaja Pavlinić ve Michael Trube tarafından yürütülen eğitim oturumları ile TikTok araştırmacısı ve aktivisti Abbie Richards'ın sunumuna dayanmaktadır.)

Gönderilerinizin içeriğini (TikTok videoları) planlarken, bu platformun formatının diğer sosyal medya platformlarına kıyasla farklı olduğunu göz önünde bulundurmalısınız.

Açıklamak gerekirse, Tiktok'taki videolar genel olarak akıllı telefonlarla ya bireysel kullanıcılar tarafından çok spontane şekilde ya da geniş teknik imkanlara sahip profesyonel influencerlar tarafından planlanmış ve yapılandırılmış videolar şeklinde çekiliyor.

ÇÜRÜTMEK İÇİN NE TARZ TIKTOK VİDEOLARI ÇEKİLEBİLİR?

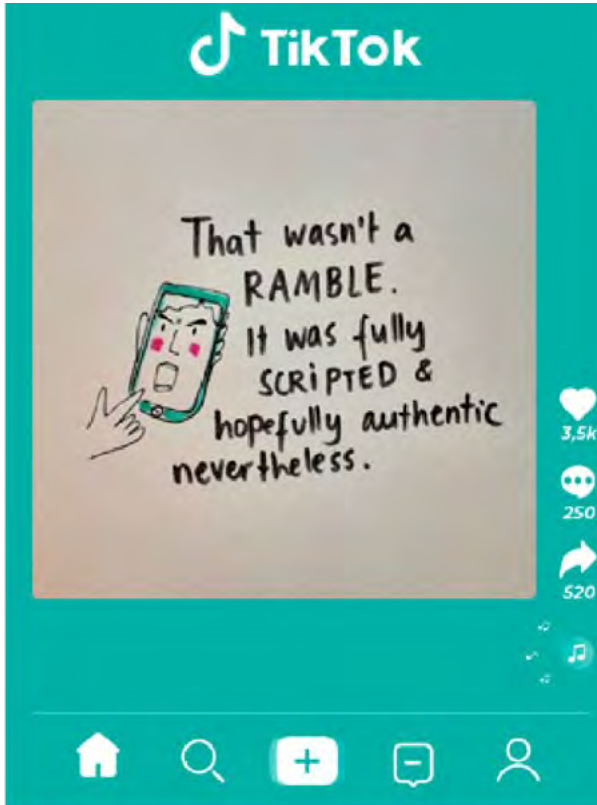
Tartışma sahası olarak TikTok

Genellikle tartışmacı makalelere benzeyen daha uzun bir formattır. Bu konuda bir uzmanın tavsiyesini inceleyebilirsiniz (Abbie Richards):

1. İlk olarak, Tiktok'unuzda bir iddiayı çürütmek için söz konusu videoyu çektiğinizi söyleyin ve değineceğiniz esas noktaları tanımlayın. Vurgulamak istediğiniz ana fikri tek bir cümlede tanımlayabilmelisiniz.

Uygulamada size sunulan dikkat süresi çok kısa olduğundan, izleyicilerinizin dikkatini çekmek için ana fikrinizi mümkün olduğunca erken tanıtmaya çalışmalısınız. Eğer yeterince erken yapmazsanız, çoğu kişi kaydırmaya devam edecektir.

2. Ana mesajınızı güçlendirmek ve kanıtlamak için destekleyici olguları ana me-

sajınızın altında, diğer hususlar olarak açık ve kısa bir şekilde sunun.

3. Ardından, argümanınızı etkili bir sonla bitirin. Eğer isterseniz izleyicilerinize bu videoyu neden yaptığınızı ve bu sorunlara değinmenin neden önemli olduğunu açıklayabilirsiniz.

Bu format kapsamında, karşınızda spontane bir monologdan ibaretmiş gibi gözükken bir video olsa bile, TikTok'ta bir izleyici olarak içeriklerin hemen hemen hepsinin bir senaryoya dayalı ve önceden özenle hazırlanmış olduğunu bilmeniz gerekir. Ancak izleyiciye özgün ve doğaçlama olduğu izlenimi vermek önemlidir.

Bir döngüde oynatılabilen çok kısa videolar

Bu format özellikle içerikte komik bir unsur varsa viral olmayı kolaylaştırır.

Burada bir döngü yaratabilirsiniz, böylece mesajın tek bir fikirle karşıya geçme şansı daha yüksektir: komplo teorisi + çürütme argümanı.

Örneğin, iki kişinin tartışıyor gibi görüldüğü bir video yapabilirsiniz. Bunun için ihtiyacınız olan şey ya iki aktör ya da farklı kıyafet veya aksesuarlarla farklı kişilere dönüşen aynı kişidir. Bu kişilerden biri komplo yanlısı diğeri de buna karşı çıkan olur.

Viral ses kullanarak kısa video

Popüler bir şarkı veya müzik kullanabilirsiniz. Zaten iyi bilindiği için insanlar müziği tanıyacak ve belki de o videoda değindiğiniz noktaya daha çok dikkatini verecek.

Burada sesin bir döngü halinde devam etmesi sizin için kullanışlı olabilir.

Popüler “meme”leri kullanmak, izlenmenin ve hatta viral olmanın her zaman çok etkili bir yoldur. Bu “meme”leri kullanmak, aynı “meme”lere sahip videoları beğenmiş veya paylaşmış insanların “Sizin için” sayfasına girmenize yardımcı olur.

Platformu düzenli olarak kullanmaya başladığınızda, en popüler “meme”lerin hangileri olduğunu anlamak da kolaylaşacak. Görsellerin “Sizin için” sayfanızda trend olduklarını görüp sık sık denk geleceksiniz. Bununla birlikte vermek istediğiniz ana fikri göz önünde bulundurarak size uygun bir “meme” seçmelisiniz.

Genel olarak “meme”ler daha basit ve eğlenceli oldukları için izleyicilerin TikTok’unuzu izlemesi ve paylaşması daha olasıdır.

AMACINIZA EN UYGUN FORMATI SEÇME

Stratejinizi oluşturma aşamasında, ne tür bir TikTok videosunun amacınıza en uygun olduğunu düşünün: “Meme” mi? Sadece bir kişinin konuştuğu kısa bir video mu? Yoksa daha uzun bir video mu? ...

Kendinize sorun

- Hangi video çekim yöntemi sizin için en uygun?
- Viral olmak mı istiyorsunuz yoksa özellikle hedeflediğiniz bir kitle mi var?
- Seçtiğiniz hedef kitleye ulaşma stratejinizin bir parçası olarak konunuzu popüler bir şarkı veya “meme” ile eşleştirebiliyor musunuz?
- Ne tür malzeme veya ekipmana ihtiyacınız var?

Ardından, kendinizi hedef grubunuzdan birinin yerine koyarak aşağıdakilere bir kafa yorun:

- Ne tür videolar biliyorsunuz?
- Ne tür videolara “beğendim” ya da “beğenmedim” atıyorsunuz?
- En çok hangi tür içerikler ilginizi çekiyor? Neden?

Daha sonra konunuzu ve içeriğinizi düşünün:

- Video ne kadar uzun olmalı?
- Videonun tarzı nasıl olmalı? Hızlı kesme mi? Bakış açısı (POV) mı? Ekleme mi? Seslendirme ya da konuşma mı? Karaoke mi?
- Ne şekilde bir çekim yapmak istiyorsunuz? Profesyonel mi yoksa "spontane" mi?
- Videoda görünmek istiyor musunuz? Başkalarına ihtiyacınız var mı?

ÇEKİM İÇİN İPUÇLARI

- Çekim için bir ortam düşünün. Seçtiğiniz ortam TikTok'ta görsel bir kimlik oluşturmanızla ilgili olabilir, vurgulamak istediğiniz konuyu destekleyebilir, hatta alakasız bir yer olup argümanınız kapsamında mizah için bile kullanılabilir.
- Nasıl bir atmosfer yaratmak ve sunmak istiyorsunuz?
- Bir kimlik yaratmak isteyip istemediğinize karar verin. TikTok kullanıcılarının sizi belirli bir kavram, görünüm, tarz veya formatla tanımasını ister misiniz?
- Temel bir araç: led halka ışığı (ring light). Hemen hemen tüm TikToker'larda bir tane olan bu aydınlatma aracı işinize yarayabilir.
- Eğer metin eklediyseniz, insanların okuyabilmesi için videoda yeterince uzun durduğundan emin olun!
- İki karakterin olduğu bir çekimde, aynı yerde olsa bile karakterlere kameraya doğru net ve farklı açılar verin ve görünüşleriyle ilgili en az bir şeyi

değiştirin. Şapkayla gözlük takıp çıkarabilirsiniz ya da farklı gömlek ve saç kullanabilirsiniz.

KOMPLO TEORİLERİNİ ÇÜRÜTMEK İÇİN MİZAHA BAŞVURMAK

Mizah kendinizi ve argümanınızı daha ulaşılabilir kılmak için harika bir araçtır. Konuştuğunuz kişi düşmanca yaklaştığınızı ve alay ettiğinizi düşünürse, espri yaparak karşılabileceğiniz agresif tepkiyi önleyebilirsiniz. Ancak bir komplo teorisini çürütmek için mizaha başvurduğunuzda absürt noktaları her zaman hoşgörülle belirttiğinizden emin olun.

TikTok'un "mizah anlayışına" uyum sağlamak

Birçok kişi bu platformu tamamen eğlenmek için kullanıyor. Mizah, diğer sosyal medya platformlarına kıyasla TikTok'ta çok daha önemli bir unsur. Ancak Z kuşağının hüküm sürdüğü TikTok'ta karşılaşacağınız mizah anlayışı özellikle ilk başlarda eski nesillerin mizahından daha farklı hissettirebilir.

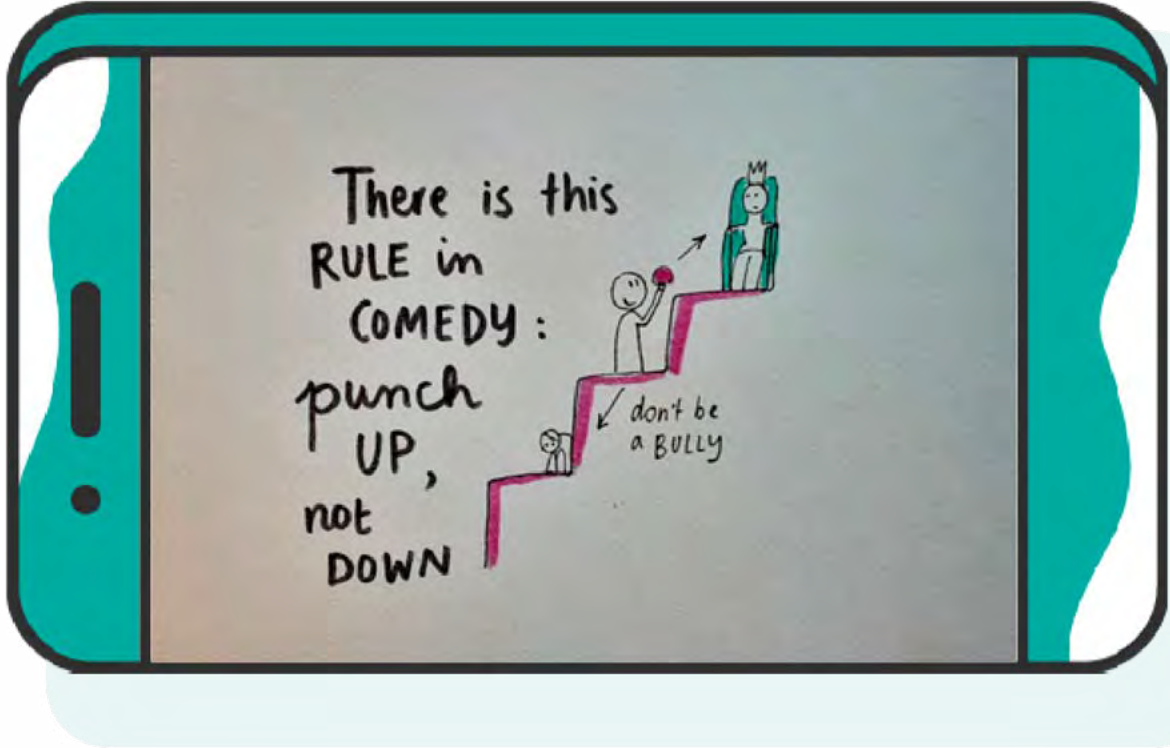
Her bireyin kendine özgü bir mizah anlayışı olsa da, anlaşılan o ki Z kuşağı kısmen günümüzün ve çağın zorluklarının kabulü üzerine inşa edilmiş komedi kodlarını en çok sosyal medyada paylaşıyor. Pek çok sosyal medya platformuna günlük erişimin mümkün olduğu internet çağında büyürken ve dünyada korkutucu ve başa çıkılması zor birçok olayla boğuşurken, insanın kendi kabuğuna çekilme ihtiyacı hissetmesi kaçınılmaz bir durum. Bu nesil, neredeyse "doomscrolling" ve "doomsurfing" terimleriyle büyüyen bir nesil. (Bu terimler 2017 civarında ortaya çıktı ve sürekli kötü, iç karartıcı haberlerde gezinmeye veya kaydırmaya devam etme eğilimine atıfta bulunuyor.)

Homofobi, cinsiyetçilik ve ırkçılığa dayalı şakalardan uzak durma yönünde açık bir eğilim olduğunu gördüğümüz gruplarda, önceki nesillerin yapmakta zorlanmış olabileceği travmatik veya dehşet verici olayları şakaya vurup rahatlatma kapasitesi olduğunu da söyleyebiliriz.

Genellikle absürd ve işlevi gerçeklerden kaçmak olan bir mizah anlayışı etrafında şekillenmiş olan bu kolektif anlayış ve topluluk hissiyatı, "meme" kültürünün ve onun hiciv kodlarının gelişmesiyle ortaya çıktı. "Meme" paylaşmak artık aidiyet göstermenin bir yolu. Bu yolla özel bir şakayı anlayan grubun ya da şakaya dahil olan insanların bir parçası olduğunuzu gösterebiliyorsunuz.

Yukarıya bakmak- Dipte gezinmek

Yukarı sataşmak (punching up) ve diptekini tekmelemek (punching down) terimleri komedinin temel unsurlarıdır. Özellikle kompto teorisyenleri söz konusu olduğunda, diptekini tekmelemek (güçlü olmayan ya da geçmişte dışlanmış insan ya da gruplara sataşmak) kesinlikle iyi bir fikir değildir ve hatta çoğu zaman çevrimiçi zorbalığın ta kendisidir. Ama yukarı sataşmak (Güçlü insan ya da gruplara sataşmak, mesela siyasetçilerin "meme"lerini yapmak) gayet etkili olabilir, çünkü hesap verilebilirliği pekiştirebilir.

BİTİŞ NOTU

2017 yılında psikoloji öğrencisi Peter McIndoe, Donald Trump'ın seçilmesinin ardından düzenlenen Kadın Yürüyüşlerine karşı yapılan bir protestoya “**Kuşlar Gerçek Değil**” sloganını kullanarak şaka amaçlı katılmaya karar verdi. İnsanlara kendisinin Amerikan kuşlarını korumak için durmadan çabalayan bir hareketin parçası olduğunu, aslında “derin devletin” kuşların hepsini yok ettiğini ve yerlerine gözetleme dronları koyduğunu, artık her kuşun “insanları izleyen küçük tüylü birer robot” olduğunu söyledi. Bu söylem haftalar içinde yaratıcısı ve arkadaşlarının adeta bir rol yapma deneyi olarak devam ettirdiği bir komplo teorisine dönüştü. Girişim hala sosyal medyada bir şaka olarak alıntılanmaya devam ediyor.

Ancak tüm komplo teorileri bir şaka veya deney olarak son bulmuyor. Gerçekten de yığınla dezenformasyon ve misenformasyon, kolay para için sahte haber makaleleri yayınlayan, sosyal medyadaki içeriklerini tanıtmak için haber kuruluşlarını taklit eden ve reklam gelirlerini toplama niyetinde olan kâr odaklı dezenformasyon grupları yoluyla sosyal medya kullanıcılarına karşı silah olarak kullanılıyor. Facebook gibi platformlar bu yayılmayla mücadele etmeye çalışsa da, komplo eylemcilerinin ve aşırı sağcı teorilerin popülerliğinden faydalanan küresel misenformasyon endüstrisi varlığını sürdürüyor.

TikTok'a geri dönersek, 2020'deki Covid-19 salgını ve 2022'deki Ukrayna'daki savaşla birlikte sansür, zorbalık ve basit sosyal medya bağımlılığı endişelerin de

ötesine geçtiğimizi görüyoruz. Özellikle Z kuşağının haber almak için kullandığını düşündüğümüzde, tehlikeli içeriğin genç bir kitleye yayılmasını engelleyememesi, TikTok'un başarısızlığını her geçen gün daha çok gün yüzüne çıkarıyor. Neyse ki artık bu konu pek çok araştırma girişiminin ve programının merkezinde yer alıyor.

Peki, bireyler ve kullanıcılar olarak kendimizi ve başkalarını eğitmek dışında ne yapabiliriz?

TikTok'u bazı adımları atmaya zorlayabiliriz:

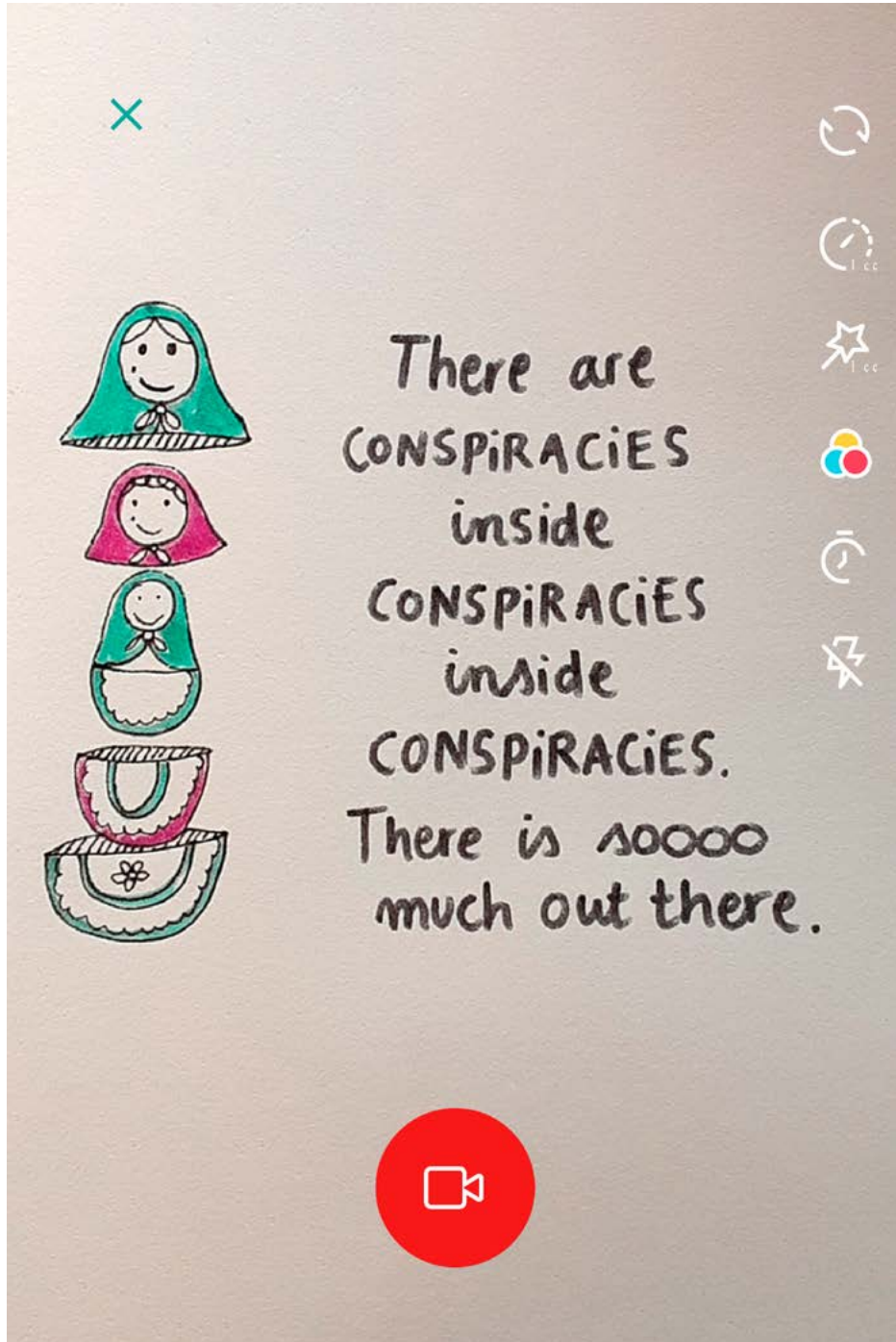
- Dezenformasyon ve misenformasyona sebebiyet veren videolarda çürütücü bilgilerin bağlantılarına yer vermeye;
- Algoritmalarının failleri sürekli öne çıkarmasına engel olmaya;
- Kullanıcıların tehlikeli içerikleri bildirme girişimlerini engelleyen yürürlükteki algoritmayı değiştirerek kullanıcıları desteklemeye;
- İngilizce olmayan dillerdeki videolarda yer alan yanlış bilgilerle mücadele etmek için daha fazlasını yapmaya;
- Gözetim süreçleri ve bir hesabı ya da videoyu silme kriterleri konusunda daha fazla şeffaflık sağlamaya;
- TikTok'taki dezenformasyon kampanyaları hakkında çalışan bağımsız araştırmalara finansman sağlamaya;
- Çocukları ve gençleri çevrimiçi ortamda koruyan sivil toplum kuruluşlarıyla

ve organizasyonlarla birlikte hareket etmeye zorlayabiliriz.

TikTok artık sosyal medya dünyamızın önemli bir aktörü. Uygulama, Z kuşağı ile bağlantı kurmanın, onları yeni iletişim deneyimlerini ve uzmanlıklarını paylaşmaya teşvik etmenin ve bir topluluğun parçası olduklarını hissettirmenin çok etkili bir yolu olduğu için, bu uygulamanın olumlu yönde nasıl kullanılacağını öğrenmek büyük önem taşıyor. Son ola-

rak **Wired**'da yayınlanan bir makaleye göz atabilirsiniz. Yazar, "platformun doğru bilgi için oldukça kötü, ancak insan etkileşimini hızlıca sağlamak için mükemmel bir şekilde tasarlandığını" savunuyor.

Umarız ki bu fikirler ve ipuçları sizin için yararlı olmuştur. Daha fazlasını arıyorsanız hemen aşağıda bulunan kaynakları kontrol inceleyebilirsiniz!

KAYNAK VE ARAÇ ÇANTASI

ARAÇLAR

Platformu biraz daha iyi anlamak için

1. Başlangıç için, Mozilla Vakfı'ndan Marcus Bosch'un size yardımcı olabilecek [her hafta yayınladığı](#) bir haber bülteni var.
2. Mozilla Vakfı [TikTok Gözlemevi](#)'nde konu hakkında pek çok bilgi bulunuyor.
3. Platformların ve algoritmalarının nasıl çalıştığını daha iyi anlamak için [Integrity Institute](#)'e bakabilirsiniz.
4. [Institute for Strategic Dialogue \(Stratejik Diyalog Enstitüsü\)](#), farklı tematik ve bölgesel açılardan yaklaşarak dezenformasyonla yakından ilgileniyor.
5. Avaaz çevrimiçi ortamda ve medyada dezenformasyonla mücadele etmekte. Kaynaklarına [buradan](#) ulaşabilirsiniz.
6. [Mediamanipulation.org](#) sitesinde yayınlanan bu rapor, Ukrayna'daki savaş üzerinden "TikTok uygulamasını yanlış bilgilere karşı savunmasız kılan 10 özelliğe" değiniyor.
7. Abbie Richards ve Olivia Little'in [raporu](#), TikTok algoritmasının kullanıcıları nasıl transFOBik videolardan aşırı sağ çıkmazlara doğru yönlendirdiğine dair bilgi veriyor.
8. Stratejik Diyalog Enstitüsü (ISD), 2021'de yayınlanan [Hatescape raporuyla](#) TikTok'ta bulunan aşırıcılık ve nefret söylemine derinlemesine bir bakış atıyor.
9. ISD, Newsguard ile beraber 2020 yılında "QAnon" komplo teorisini ve Facebook'u inceleyen bir rapor da yayınladı: [The Boom Before the Ban \(Yasaktan önceki patlama\)](#)
10. [Mozilla Vakfı tarafından derlenen daha fazla kaynak için.](#)

Profesyonellerden öğrenin:

1. TikTok'ta komplo teorileriyle teker teker mücadele eden komedyen ve dezenformasyon uzmanı Abbie Richards'ın TikTok'taki kanalına göz atın: [@tofology](#)
2. Abbie'nin interaktif komplo teorileri tablosuna buradan ulaşabilirsiniz: <https://conspiracychart.com/>

3. Akademisyen Michael Caulfield tarafından geliştirilen **SIFT yöntemi**: Dur// Kaynağı araştır // Güvenebileceğin farklı ortamlar bul // Orijinaline kadar git
4. Komploları anlamak ve bunlarla başa çıkmak için çok yararlı bir araç olan bilişsel psikoloji alanında uzman olan akademisyen Stephan Lewandowsky'nin **The Conspiracy Handbook (Komplo El Kitabı)**.
5. Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu (IFLA) tarafından oluşturulan, **dezenformasyonun nasıl tespit edileceğini açıklayan bir kontrol listesi**
6. Öğretmenler ve öğrencileri için 3 alıştırmadan oluşan **The Lie Detectors (Yalan Dedektörü)** ile haber imtihanları ve çözümleri konularında evde veya okulda pratik yapın.

AB dezenformasyonla mücadele etmek için şu faaliyetlerde bulunmakta:

1. AB'nin çevrimiçi dezenformasyonla mücadele girişimleri ve **kaynakları**
2. AB'nin **Dezenformasyon Üzerine Uygulama Esasları** 2022
3. AB çapında bilgi doğrulama projelerinin bulunduğu link: <https://edmo.eu/fact-checking-activities/>
4. Covid-19 ile alakalı komplo teorileriyle mücadele - **Avrupa Komisyonu'ndan kaynaklar**

Dezenformasyona karşı çalışan bazı organizasyonlar:

1. **EU DisinfoLab**; AB'yi, üye devletlerini, temel kurumlarını ve temel değerlerini hedefleyen dezenformasyon kampanyalarını araştırmaya ve bunlarla mücadele etmeye odaklanan bağımsız bir sivil toplum kuruluşudur.
2. **Lie Detectors**: Öğretmenleri ve öğrencileri gerçeği yalandan ayırmaları ve medyaya eleştirel bir gözle bakmaları için eğiten AB düzeyinde bir sivil toplum kuruluşu.
3. Almanya'da **Gegen argüman** eğitimcileri, insanların özellikle aşırı sağcı ve faşist çevrimiçi nefret söylemine karşı kendilerini savunmalarını ve karşı söylem stratejileri oluşturmayı öğretmek için çalışıyor.
4. **Mediale pfade -political education for the digital society (dijital toplum için siyasi eğitim)**: Sosyal medyadaki dezenformasyona odaklanan, medya eğitimi konusunda çalışmaları olan bir sivil toplum kuruluşu.

Bu konuda çalışan pek çok kuruluş mevcut, bu listedekiler haricindekilere de göz atıp size en yakın olanları tercih edebilirsiniz.

Yeşiller ve çevrimiçi dezenformasyonla mücadeleyle alakalı:

1. Avrupa Yeşilleri'nin demokratik ve güvenli bir internet için mücadele eden dijital haklar kampanyası

2. Heinrich Böll Stiftung, AB demokrasisini dezenformasyon ve propagandadan korumak için sivil toplum aktörleriyle birlikte çalışıyor. Çalışmalarına [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

3. Kendinizi çevrimiçi nefret söylemine karşı korumanın ve savunmanın yollarını öğrenmek için Yeşil Avrupa Vakfı'nın Yeşil Akademi kursuna göz atın: <https://www.green-academy.eu/courses/free-sample-course-2/>

Kurs İngilizce / Fransızca / Lüksemburgca / Almanca / İspanyolca/ Hırvatça dillerinde mevcuttur.

İLGİNİZİ ÇEKEBİLECEK MAKALELER

Green European Journal'ın bazı makalelerine göz atın:

1. [“We Cannot Delete Our Way Out Of This”: Learning In The Maze](#) (Her Şeyi Ortadan Kaldırarak Bundan Kurtulamayız: Labirentin İçinde Öğrenme)
2. [Mirroring Bias: Online Hate Speech and Polarisation](#) (Önyargıları Yansıtma: Çevrimiçi Nefret Söylemi ve Kutuplaşma)
3. [Poisoning Politics: The Global Threat of Online Extremism](#) (Siyaseti Zehirlemek: Çevrimiçi Aşırıcılığın Teşkil Ettiği Küresel Tehdit)
4. [Reporting Against the Odds: The Struggle to Keep Russia's Independent Journalism Alive](#) (Zorluklara Rağmen Habercilik: Rusya'nın Bağımsız Gazeteciliğinin Hayatta Tutunma Mücadelesi)
5. [Why the EU Needs to Rethink its Approach to Technology](#) (AB'nin Teknolojiye Yaklaşımını Neden Yeniden Ele Alması Gerekiyor)
6. [Save the Facts: Journalism as a Weapon against Disinformation](#) (Gerçekleri Korun: Dezenformasyona Karşı Bir Silah Olarak Gazetecilik)

TikTok'taki genç iklim aktivistlerinden ilham alın

1. [“TikTok'un İklim Değişikliği Aktivistleri”](#) ile ilgili Wired makalesi
2. [“TikTok'ta viral hale gelen Z Kuşağı iklim aktivistleri”](#) üzerine DW makalesi

Dezenformasyon mekanizmaları hakkında daha fazla bilgi

1. [Business Insider](#)'da yayınlanan TikTok algoritmasının aşırı sağcı radikalleşmeyi nasıl mümkün kılabileceğine ilişkin makale
2. [NY Times](#)'ta yayınlanan misinformasyon ve dezenformasyon çıkmazı üzerine makale

Ukrayna'daki savaşı takip edin EDMO üzerinden takip edin.

1. **Euronews makalesi** "Tiktok'un Rusya'da uyguladığı yabancı içerik yasağı, onu bir propaganda platformuna dönüştürme riski taşıyor"
2. Newsguard'ın Tiktok'taki yaygın Rus dezenformasyonuyla ilgili raporları: <https://www.newsguardtech.com/misinformation-monitor/march-2022/>
3. <https://www.newsguardtech.com/newsguard-report-tiktok-false-ukraine-content/>

Bizimle iletişime geçin:

GREEN EUROPEAN FOUNDATION

Rue du Fossé 3, L1536 Luxembourg
Brussels Office: Avenue des Arts 7-8
1210 Brussels

t: +32 2 329 00 50

e: info@gef.eu

Hakkımızda daha fazla bilgi edinmek için bizi internette gef.eu adresinde ziyaret edin. Tüm Avrupa'da süren etkinliklerimizden haberdar olmak için sosyal medya hesaplarımızı takip edin.

GEF_Europe

GreenEuropeanFoundation

GreenEuropeanFoundation

Green-european-foundation

Bu yayın Türkçe'ye Yeşil Avrupa Vakfı(GEF) tarafından, Yeşil Düşünce Derneği işbirliği ve Avrupa Parlamentosu'nun mali desteği ile çevriltiştir. Avrupa Parlamentosu bu yayının içeriğinden sorumlu değildir.